

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

ПРОГРАМА

вступного випробування
зі спеціальності 034 «Культурологія»
для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії»
на основі освітнього ступеня «Магістр»
(освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»)

Ухвалено рішенням приймальної комісії
від 12 травня 2022 р.
Протокол № 3

Програма вступного випробування зі спеціальності 034 «Культурологія» на здобуття освітньо-наукового ступеня доктор філософії / Укладачі: О. В. Овчарук, П. Е. Герчанівська. Київ: НАКККиМ, 2022. 15 с.

Програма вступного випробування зі спеціальності 034 «Культурологія» призначена для абітурієнтів, які вступають до Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв для здобуття освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії».

Програма містить пояснювальну записку, орієнтовні екзаменаційні питання, критерії оцінювання знань абітурієнтів, список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Конкурсний відбір для вступників на освітньо-наукову програму спеціальності 034 «Культурологія» для здобуття освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії» відбувається на підставі вступних випробувань, які включають презентацію дослідницької пропозиції та вступні іспити зі спеціальності.

Екзаменаційні питання зі спеціальності 034 «Культурологія» передбачають знання основних етапів розвитку світової та української культури, орієнтацію абітурієнтів в актуальній проблематиці теорії культури, в структурі культурологічного знання, питаннях взаємодії культур.

Кожен білет містить три питання, які охоплюють різні аспекти теорії культури, історії світової та української культури. В програмі наведено перелік тем, які охоплюють загальний комплекс компетентностей, набутих під час навчання на другому (магістерському) рівні. Крім того, програма вступних випробувань містить тематику екзаменаційних питань зі спеціальності, список рекомендованої літератури.

Порядок проведення вступного випробування зі спеціальності:

- вступне випробування проводиться за розкладом, затвердженим головою приймальної комісії;
- абітурієнт отримує один екзаменаційний білет, заміна якого не передбачається;
- повторне складання вступного випробування не передбачається.

Вступне випробування відбувається 2 години.

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Тема 1. Культурологія як наука та навчальна дисципліна

Становлення культурології як науки і визначення основних напрямів культурологічних досліджень. Культурологія як галузь знань, її філософська та практична сутність. Основні напрями і школи: еволюціонізм, неоеволюціонізм, дифузійонізм, функціоналізм, структуралізм, психологічна антропологія, ігрова концепція культури, семіотичний, методологічний, діалогічний, антропологічний напрями, культурний релятивізм, релігійна культурологія та ін. Українська культурологічна думка: М. Костомаров, І. Нечуй-Левицький, Д. Дорошенко, І. Огієнко, Д. Донцов, Д. Чижевський, Є. Маланюк, О. Кульчицький, І. Мірчук, В. Янів, М. Шлемкевич, М. Попович та ін.

Тема 2. Культура, визначення та сутність поняття

Етимологія терміну культура. Еволюція поглядів на культуру; полісемантичність поняття «культура». Артефакт як структурний першоелемент культури. Поняття «сутність культури». Мова культури: цінність, норма, знак, символ. Культура як система цінностей. Структура культури: матеріальна і духовна культура (норми, цінності, інститути, знання, переконання, віра, почуття, світогляд). Види культури (культура спілкування, культура освіти, моральна, естетична, релігійна, політична, правова, наукова, економічна та культура міжнаціональних відносин).

Повсякденна культура. Специфічні риси повсякденної культури: стабільність, суб'єктивна укоріненість. Повсякденне знання. Звичай та обряд як форми регуляції в сфері повсякденної культури. Традиція як засіб трансляції культурного надбання.

Тема 3. Культура як соціальне явище

Культура як продукт людської діяльності. Людина як суб'єкт культури. Культура людини в категоріях: тіла, душі та духу; іманентного та трансцендентного; індивідуального і загального; вродженого і набутого; внутрішнього та зовнішнього. Цілісність духовного світу як необхідна передумова творчої реалізації особистості. Культура й характер людини.

Співвідношення природи і культури. Людина як частка природи і суб'єкт культуротворчого процесу, закономірності її біологічної та культурної еволюції. Культурно-історичні форми взаємодії природи і людини. Проблема гармонії і конфліктності їх відносин. Специфіка формування уявлень про навколишній світ і одухотворення явищ природи на ранніх стадіях культурної еволюції людства.

Культура і суспільство. Різноманітність підходів до визначення сутності поняття «цивілізація», співвідношення культури і цивілізації. Соціокультурний розвиток людства, якісні характеристики цивілізації на основі стадійності, полілінійності, культурної унікальності.

Тема 4. Функції культури

Культурний поліморфізм та багатоманітність функцій культури. *Адаптивна функція культури.* Культура як засіб пристосування людини до зовнішніх умов свого буття. Культура як перетворення природи. *Інтегративна функція культури.* Форми соціокультурної інтеграції людських спільнот (соціально-територіальна, соціально-побутова, соціально-функціональна, релігійно-конфесійна, комунікативна). *Комунікативна функція культури.* Культура як колективна пам'ять. Системи трансляції надбань культури у традиційних і сучасних суспільствах. *Сигніфікаційна функція культури.* Природні, функціональні, іконічні, конвенційні, вербальні знаки культури та знакові системи запису. *Соціалізуюча функція культури.* Соціалізація як становлення особистості та включення її в соціальну структуру суспільства. *Регулятивно-нормативна функція культури.* Поняття культурної норми. Механізм соціального контролю за поведінкою людей. Ступінь інтенсивності насичення нормами різних культур. *Ціннісно-орієнтаційна функція культури.* Поняття культурної цінності. Інструментальні, похідні, фінальні цінності культури. Діалектика абсолютного і відносного, загального й індивідуального в ціннісних орієнтаціях людини. Інші функції культури: *пізнавальна, світоглядна, виховна.*

ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Тема 5. Витоки української культури

Періодизація кам'яного віку на території України. Формування культурно-господарських зон у межах України. В. Хвойко та відкриття Трипільської культури. Духовна культура трипільців. Мистецтво.

Кочові племена та їхня роль у формуванні української культури. Античні колонії Північного Причорномор'я. Кіммерійці: проблема етнічної та культурної належності. Скіфи в давній українській культурі. Сармати на території Північного Причорномор'я. Значення грецьких колоній у формуванні культури населення Північного Причорномор'я. Проблема походження східнослов'янських племен. Індоевропейська міфологія в світогляді давніх слов'ян. Формування культури літописних племен: поляни, древляни, уличі, тиверці, білі хорвати, дуліби. Особливості релігійного культу східнослов'янських племен.

Тема 6. Культура Київської Русі

Зародження і розвиток держави Київська Русь. Взаємозв'язки культури Київської Русі з культурами інших народів. Київська Русь і Візантія. Специфіка феодальної системи у суспільстві Київської Русі. Вплив християнства на формування нового типу руської культури. Розвиток мистецтва в Київській Русі. Розвиток писемності. Літописи. Перші оригінальні літературні твори. Стан освіти.

Архітектура Київської Русі. Образотворче мистецтво (фрески, мозаїки, ікони). Книжкова мініатюра.

Культура Галицько-Волинського князівства. Соціально-історичні умови розвитку культури Галицько-Волинської Русі. Характерні риси культурного феномену Галицько-Волинського князівства. Галицька архітектурна школа. Сакральна архітектура Львова. Європейські тенденції в розвитку культури Галичини та Волині.

Українська культура литовсько-польської доби. Поділ України і колонізація Литвою українських земель. Особливості формування культури України в складі Великого Князівства Литовського.

Тема 7. Культура України часів Гетьманщини

Формування козацької держави. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. та її вплив на культурне життя України. Києво-Могилянська академія - центр освіти і науки. Просвітницька діяльність П. Могили, Ф. Прокоповича, І. Гізеля, Д. Туптала, О. Кониського, С. Яворського та ін. Українське бароко – феномен національно-культурної творчості XVII - XVIII ст.. Світоглядно-естетичні засади українського бароко. Літературне бароко: від Івана Вишенського, Мелетія Смотрицького до Григорія Сковороди. Домінування духовних тем над світськими. Жанри: віршована література, шкільна драма, проповідницька проза, житійна література. Полемічна література як елемент української ренесансної культури. Іван Мазепа та розквіт української барокової культури. Братства як соціокультурний феномен. Архітектура епохи бароко.

Тема 8. Українська культура другої половини XIX століття

Характерні риси культурно-національного відродження та його періодизація. Перші історико-етнографічно-фольклористичні дослідження. Початок нової української літератури. І. Котляревський. Харківський та Київський університети як осередки української культури і науки. Народницький період національно-культурного відродження: особливості та етапи розвитку. Кирило-Мефодіївське товариство та формування української національної ідеї. Драматургія М. Старицького, І. Карпенка-Карого, М. Кропивницького. Заснування першого українського професійного театру. Творчість М. Лисенка – основоположника української класичної музики.

Образотворче мистецтво й архітектура другої половини XIX ст. Роль і місце української культури у формуванні національної самосвідомості українців та духовному розвитку людства. Витоки українського модернізму.

Тема 9. Сучасне українське національно-культурне та державне відродження

Політика „українізації“ в 20-х роках XX століття. Підвищення ролі української інтелігенції. Літературні течії та гуртки в 1920-х рр.. Новаторське сценічне мистецтво. Проблеми, втрати і здобутки української культури в 40-50-х

рр. XX ст. Політичні, ідеологічні та культурні наслідки великого терору. Мовна політика. Проблеми розвитку художньої творчості. Розквіт українського кіномистецтва 50-80-х рр. (С. Параджанов, Ю. Ільєнко, І. Миколайчук). Музичне, образотворче мистецтво. Дисидентський рух. Українське авангардне мистецтво. Елементи духовного та інтелектуального опору в сфері культури. Виникнення умов для мистецького плюралізму.

Формування української культури як цілісності наприкінці XX – початку XXI століття. Відродження національної культури і мови, культур і мов усіх народів, які проживають в Україні. Конгреси українців. Культурне відродження регіонів України. Національно-культурні товариства. Дипломатичне визнання України. Розширення міжнародних, культурних, громадських, наукових, освітніх зв'язків. Роль національної культури в утвердженні і розвитку незалежної держави. Українська культура як синтез духовного життя народу.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Культурологія як міждисциплінарна наука.
2. Структура культурологічного знання. Предметне поле теоретичної, історичної, практичної культурології.
3. Взаємодія культур як проблема сучасної культурології.
4. Методи культурологічних досліджень (загальнонаукові, специфічні).
5. Концептуальні підходи до визначення поняття «культура».
6. Провідні функції культури.
7. Сутність поняття «українська культура». Періодизації розвитку української культури, їх особливості.
8. Культурологія як неklasична модель соціально-гуманітарного знання: основні принципи (принцип інтегративності знання; центрованість навколо феномену культури).
9. Архітектоніка культурології (теоретична, історична та практична культурологія).
10. Соціогуманітарна матриця як основа формування нової галузі наукового знання – культурології.
11. Діалог культур як основоположна парадигма початку ХХІ ст. Діалогізації як нова форма інтернаціоналізації суспільного життя.
12. Українська культурологія в контексті національної гуманітаристики.
13. Школа теоретичної культурології НАКККіМ
14. Харківська державна академія мистецтв як модератор інноваційного розвитку соціокультурної сфери.
15. Івент-менеджмент та індустрія дозвілля в Київському національному університеті культури і мистецтв
16. Науково-практична діяльність кафедри етики, естетики та культурології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
17. Напрямки і школи в культурології.
18. Елітарна та масова культура: шляхи взаємодії в сучасному соціокультурному середовищі.
19. Періодизація розвитку української культури.
20. Архітектура доби Київської Русі.
21. Осередки соціального й культурного життя Галицько-Волинського князівства.
22. Братства та їх роль у піднесенні національної культури.
23. Ренесансні ідеї в українській культурі ХVІ–ХVІІ століть.
24. Острозька академія як освітній і культурний центр.
25. Культурно-просвітницька діяльність Петра Могили.
26. Архітектура, живопис, скульптура, театральне та музичне мистецтво України ХІV – першої половини ХVІІ століть.
27. Козацтво як явище історії та культури.
28. Українське бароко як нове світовідчуття й мистецтво.
29. Особливості українського бароко в літературі, театрі, музиці.
30. Барокова архітектура України.
31. Києво-Могилянська академія у ХVІІІ столітті. Утворення колегіумів.

32. Діяльність гетьмана І. Мазепи щодо розбудови української культури.
33. Гуманістичний характер творчості Г. С. Сковороди.
34. Розвиток освіти та науки в першій половині ХІХ століття. Відкриття перших університетів.
35. Класицизм, романтизм і реалізм в українській культурі ХІХ століття.
36. Т. Г. Шевченко як родоначальник революційно-демократичного напрямку в українській культурі.
37. М. І. Костомаров та П. О. Куліш у розвитку української фольклорно-етнографічної та джерелознавчої науки.
38. Українська театральна культура другої половини ХІХ століття.
39. Аматорський театр другої половини ХІХ століття.
40. Жанрові особливості українського живопису ХІХ століття.
41. Українська музична школа ХІХ століття: С. Гулак-Артемівський, М. Лисенко.
42. Л. Українка та І. Франко в українському національно-культурному русі.
43. М. С. Грушевський у національно-культурному розвитку України.
44. Архітектурні пам'ятки ХІХ століття.
45. Художні течії та напрями в українському мистецтві ХХ століття.
46. Авангардні напрями в мистецтві ХХ століття.
47. Здобутки української культури доби Центральної Ради.
48. Організації українських художників 1917–1921 рр..
49. Українська культура Гетьманської держави (1918 р.).
50. «Українізація» 20-х років ХХ століття як соціокультурний процес.
51. Український театр 20-30-х років ХХ століття. Лесь Курбас.
52. Виникнення та розвиток кіномистецтва в Україні. О. Довженко у розвитку української культури.
53. Суспільно-культурна діяльність М. Хвильового.
54. Монополізація комуністичною владою духовного життя 30-х років ХХ століття.
55. Українська культура періоду хрущовської «відлиги». Рух «шестидесятників».
56. Політика русифікації культурного життя України ХХ століття.
57. Державна культурна політика незалежної України.
58. Відродження й розвиток української культури в умовах розбудови державності (90-ті рр. ХХ - початок ХХІ століття).
59. Культурний доробок українців діаспори.
60. Творчість сучасних українських митців як шлях розвитку української національної культури.

Приклади екзаменаційних білетів:

Білет 1

1. Культурологія як міждисциплінарна наука.
2. Києво-Могилянська академія у XVIII столітті. Утворення колегіумів
3. Українська культура періоду хрущовської «відлиги». Рух «шестидесятників».

Білет 2

1. Культурологія як некласична модель соціально-гуманітарного знання: основні принципи (принцип інтегративності знання; центрованість навколо феномену культури).
2. Братства та їх роль у піднесенні національної культури.
3. Відродження й розвиток української культури в умовах розбудови державності (90-ті рр. XX - початок XXI століття).

Критерії оцінювання вступного випробування зі спеціальності

Знання абітурієнтів, виявлених на вступному випробуванні оцінюється за 200-бальною шкалою. Предметною комісією встановлюється оцінка за такими критеріями:

177-200 – «відмінно», абітурієнт вільно володіє навчальним матеріалом на основі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання самостійних завдань.

135-176 – «добре», абітурієнт володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, ілюстрування теоретичних знань практичними прикладами.

100-134 – «задовільно», абітурієнт володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє навчальним матеріалом не в повному обсязі.

менше 100 – «незадовільно», абітурієнт володіє навчальним матеріалом поверхнево і фрагментарно або зовсім не володіє ним.

ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Абрамович С. Д. Культурологія. Київ: Кондор, 2007. 347 с.
2. Багацький В., Кормич Л. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття. Київ: Кондор, 2007. 304 с.
3. Бокань В. Культурологія : навч. посіб. для ВНЗ. Київ : МАУП, 2000. 136 с.
4. Виткалов В. Г. Українська культура: Сторінки історії ХХ ст. Рівне: Вид-ча фірма «Ліста», 1997. 433 с.
5. Гаврющенко О. А., Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія культури: навч. посіб. / наук. ред. В. М. Шейко. Київ : Кондор, 2004. 763 с.
6. Герчанівська П. Е. Культурологія: навч. посіб. / за наук. ред. В. І. Панченко. Київ : Ун-т «Україна», 2006. 323 с.
7. Гончарук Т. В. Культурологія. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 256 с.
8. Греченко В. А., Чорний І. В., Кушнерук В. А., Режко В. Історія світової та української культури : підруч. для вищ. закл. освіти. Київ: Літера, 2000. 464 с.
9. Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Кондратюк А. Ю. Культурологія : навч. посіб. / за ред. Т. Б. Гриценко. Київ : Центр навч. літ., 2011. 392 с.
10. Грищенко В. Людина і культура : навч. посіб. Київ: Либідь, 2000. 368 с.
11. Європейська та українська культура в нарисах : навч. посіб. / за ред. І. З. Цехмістро, В. І. Штанько, В. С. Старовойт, В. М. Леонтєвої. Київ: Центр навч. літ-ри, 2003. 319 с.
12. Єфіменко В. В. Культурологія. Київ: Ун-т економіки та права «КРОК», 2003. 267 с.
13. Історія світової культури: підручник для ВНЗ / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Рожко. Київ: Літера, 2005. 464 с.
14. Історія України / Ю. Зайцев., В. Баран, Я. Грицак та ін. Львів: Світ 2002.
15. Історія України в особах: ХІХ століття / авт. кол. В. С. Шандра та ін.. Київ: Україна, 2015.
16. Історія України: навч. посіб./ В. Литвин, В. Мордвінцев, А. Слюсаренко. Київ: Знання- Прес, 2002.
17. Історія української культури / за ред. І. Крип'якевича. Львів, 1997. 718 с.
18. Історія української та зарубіжної культури / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. Київ: Знання, 2002. 35 с.
19. Кормич Л. І., Багацький В. В. Історія України від найдавніших часів і до ХХІ століття. Навчальний посібник. Харків: ООО «Одісей», 2001. 480 с.
20. Кормич Л. І., Багацький В. В. Культурологія (історія і теорія світової культури ХХ ст.) : навч. посіб. Харків: Одісей, 2002. 304 с.
21. Король В. Ю. Історія України: навч. посіб. Київ: ВЦ. Академія. 2008. 149 с.
22. Косянчук Л. Г. Історія української та світової культури. Тернопіль: Астон, 2001. 92 с.
23. Кравець М. С. Культурологія. Львів : Новий світ, 2006. 289 с.

24. Культурологія : підруч. для студ. вищ. навч. закладів кол. авторів; за ред. А.Є. Конверського. Харків : Фоліо, 2013. 863 с.
25. Культурологія. Термінологічний словник. Чернівці: Книги XXI, 2009. 267 с.
26. Культурологія. Українська та зарубіжна культура : навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 589 с.
27. Культурологія: теорія та історія культури : навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. Київ : Центр навч. літ., 2004. 368 с. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-87.html>
28. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. / За ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. Київ, Центр навчальної літератури. 2004.
29. Лазарович М. В. Історія України: Навчальний посібник. К. 2008. 683с.
30. Лобас В. Х. Українська і зарубіжна культура. Київ: МАУП, 2000. 221 с.
31. Макаров А. Світло українського бароко. Київ: Мистецтво, 1994. 285 с.
32. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. Київ: Укр. прес-група, 2012, 71 с.
33. Матвеева Л. Л. Культурологія. Київ : Либідь, 2005. 321 с.
34. Пальм Н. Д., Гетало Т. Є. Історія української культури: навчальний посібник. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2013. 296 с. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream>
35. Пасічник М. С. Історія України та її державності: конспект лекцій. Львів, 2011. 760 с.
36. Семененко В., Радченко Л. Історія України з прадавніх часів до сьогодення: Навч. посіб. Харків.: Торсінг, 2003
37. Україна: ХХ століття: У 2-х книгах / В. Литвин, В. Смолій, М. Шпаковський. Київ: Альтернатива, 2002.
38. Швагуляк М. Історичні студії: Українці на роздоріжжях та крутих поворотах історії (друга половина ХІХ- перша половина ХХ ст.) Львів: Тріада плюс, 2013.
39. Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української культури: підручник. Харків: ХДАК, 2006. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/shejko-v.m.-tyshevskal.g.-2006-istoriya-ukrayinskoyi-kultury.pdf>
40. Шейко В. М., Білоцерківський В. Я. Історія української культури: навчальний посібник. Київ: Знання, 2009. 416 с.
41. Шейко В. М. Історія української культури: монографія. Харків: ХДАК, 2201. 400 с.
42. Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Де Діас Германова Е. В. Культурологія : навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 494 с.

Допоміжна

1. Герчанівська П. Е. Культура в парадигмах ХХ - ХХІ століть: монографія. Київ: НАКККіМ, 2017. 378 с.
2. Вячеславова О. А. Українська культура у вимірах постмодерну : навч. посіб. Луганськ: Ноулідж, 2011. 308 с.
3. Голікова О. М. Культурологія: словник-довідник. Харків: ХНАУ, 2011. 127 с.
4. Ніколова Н. І., Чмихов М. О. Культурологія: культурогенез : навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Скіф», 2012. 440 с.
5. Овчарук О. В. Ідеал людини в культурологічних парадигмах ХХ - початку ХХІ століть: монографія. Київ: НАКККіМ, 2016. 268 с.
6. Попович М. В. Культура: ілюстр. енцикл. України. Київ: Балтія-Друк, 2009. 182 с.
7. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація. (Кінець ХІХ—початок ХХІ ст.) : в 2 т. Харків: Основа, 2001. Т. 1. 518 с.
8. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація. (Кінець ХІХ—початок ХХІ ст.) : в 2 т. Харків: Основа, 2001. Т. 2. 398 с.

Інформаційні ресурси:

1. Електронний каталог Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. UTL: <http://library.nakkkim.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. UTL: <http://www.nbu.gov.ua/>
3. Електронна бібліотека – підручники. UTL: <http://www.info-library.com.ua/>
4. Національна історична бібліотека України. UTL: www.nibu.kiev.ua/